

דף הנחייה 4

פד עמ' ב 'שלח רבי' - פה עמ' א' 'בירא מליא מיא'

שלשה ענוותנים הם

בני בתירא- על סיפורם של בני בתירא ראה את דברי התלמוד בבלי, פסחים 10 ע"ב:

תנו רבנן הלכה זו נתעלמה מבני בתירא פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם אדם אחד יש שעלה מבבל והלל הבבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת אמרו לו מנין לך אמר להם נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת אף מועדו האמור בפסח דוחה את השבת ועוד קל וחומר הוא ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת פסח שענוש כרת אינו דין שדוחה את השבת מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם והיה דורש כל היום כולו בהלכות הפסח

← חשבו על שלשת דגמי הענוותנות אשר מובאים, ומה הדמיון והשוני ביניהם

כלי שהשתמש בו קודש אל ישתמש בו חול

← חישוב- מה היחס בין הלכה זו, ובין הנאמר לגבי מעמדו של מלך וכהן גדול במשניות במשכת סמהדרין:

משנה סנהדרין פרק ב' משניות א ב

(א) כהן גדול דן ודנין אותן, מעיד ומעידין אותן, חולץ וחולצין לאשתו, ומיבמין את אשתו, אבל הוא אינו מיבם, מפני שהוא אסור באלמנה. מת לו מת, אינו יוצא אחר המטה, אלא הן נכסין והוא נגלה, הן נגלין והוא נכסה, ויוצא עמהן עד פתח [שער] העיר, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר, אינו יוצא מן המקדש, שנאמר (ויקרא כא) ומן המקדש לא יצא. וכשהוא מנחם אחרים, דרך כל העם עוברין בזה אחר זה והממנה ממצעו בינו לבין העם. וכשהוא מתנחם מאחרים, כל העם אומרין לו אנו כפרתך, והוא אומר להן התברכו מן השמים. וכשמברין אותו, כל העם מסבין על הארץ והוא מסב על הספסל:

(ב) המלך לא דן ולא דנין אותו, לא מעיד ולא מעידין אותו, לא חולץ ולא חולצין לאשתו. לא מיבם ולא מיבמין לאשתו. רבי יהודה אומר, אם רצה לחלוץ או ליבם, זכור לטוב. אמרו לו, אין שומעין לו. ואין נושאים אלמנתו. רבי יהודה אומר, נושא המלך אלמנתו של מלך, שכן מצינו בדוד שנשא אלמנתו של שאול, שנאמר (שמואל ב יב) ואתנה לך את בית אדניך ואת נשי אדניך בחיקך:

← השלכות מעשיות של סיפור זה הובאו בכמה וכמה חיבורים, בעיקר חיבורים מאשכנז בימי הביניים:

ספר הפרנס קכה

כתוב בספר המקצעות מי שנהרג על קידוש השם ועל יחוד השם יתברך בין בשעת השמד בין שלא בשעת השמד כגון שאמרו לו גוים פלח לע"ז ואי לא קטלינא לך ומסר עצמו למיתה ונהרג או נצלב או נשרף על קידוש השם כיון שקידש השם בגופו ובנפשו כל ישראל חייבין לקרוע עליו ולהתאבל עליו ולהספידו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ואשתו לא תנשא עולמית משום כבוד שמים ומשום כבודו ואם נשאת לא תצא.

ר' משה פרנס מרוטנבורג חי בגרמניה במאה ה"ג. היה תלמיד מהר"ם מרוטנבורג. הוא כתב פסקים על פיו בספר שנקרא 'הפרנס', שהוא חיבור הדומה לספר התשב"ץ (הקטן). ספר 'הפרנס' כולל בעיקר הוראות מפורשות של מהר"ם, אך גם רבות מהנהגותיו ולקט מפסקיו. הרבה פוסקים השתמשו בספר בסוף תקופת הראשונים, אך מרן הבית יוסף והרמ"א לא הכירו את הספר עצמו, אלא רק את הבאותיו בספרים אחרים. נדפס מכת"י רק בשנת תרנ"ה [1895] בוויילנא.

ספר חסידים אלף קיט

מן דדמך ר' אלעזר בר' שמעון שלח רבי תבע באיתתי' א"ל כלי שנשתמש בו קודש ישתמש בו חול נפ"מ אם אחד אומר לצדיק לך לפלונית אשת אותו חכם וצדיק ודבר לה שתנשא לי וזה שביקש הוא הדיוט לא יעסוק בה שתנשא לאותו הדיוט

ספר חסידים סימנים תתתלה-תתתלו,

אחד היה לו אתרוג שבירך בחג הסוכות, ואמרו לו יהודים: תמכור אותו לנו כי יש לנו ליתנו לשר אחד. אמר לו: לא אמכור מה שבירכתי עליו, וכל שכן לגוי. אמרו לו: והלא חסיד אחד לקח אתרוגים ומכר. אמר: אותם הוצרכו ליתן למלך, ותקנת ישראל היה. ועוד [מעשה באדם] היו לו שתי טליתות ונתעטף בשתיהן ובירך פעמים רבות, ורצה למכור. אחד ישראל רצה ליתן ארבעים, וגוי - ששים. אמרו לו: תמכור אותו לגוי. אמר: חס ושלום למכור לגוי מה שבירכתי עליו. אחד היה לו כוס יפה והיה שותה בו רק בשבת ומברך עליו. אמר לו יהודי אחד: תשאל לי שאשלח בו יין לשר. אמר לו: איני שותה בו בחול, אלא בשבת בעבור מצוה, ולא אורידנו מקדושתו. כלי שנשתמש בו קדש לא ישתמש בו גוי.

יסורין של אהבה

נראה כי הגישה לייסורין היא בדברי התלמוד היא חיובית. ראו את הדברים של ה'משנה הלכות' של ייסורין.

הרב מנשה קליין [לפעמים הוא חותם: הקטן] נולד באונגוואר שבסלובקיה בשנת תרפ"ה [1925] למשפחת רבנים. למד תורה אצל אביו ובישיבות בעירו. בשואה שהה במחנות ריכוז שונים, אך זכה לשרוד כשהוא נותר בודד מכל משפחתו. הוא הועבר למחנה מעבר בצרפת, משם עבר לארה"ב והמשיך בלימודיו. לאחר זמן קצר נסמך להוראה בידי האדמו"ר מצאנז-קלויזנבורג וגדולי תורה אחרים, והחל להרביץ תורה ולהורות הלכה. היה ראש ישיבה ורב של קהילה חשובה, ויצר קשר הדוק עם גדולי התורה של ארה"ב ואח"כ גם של א"י.

שו"ת משנה הלכות חלק יג סימן ריב ועתה נבא ונדבר קצת מה הם יסורין של אהבה וגם בזה יש ב' סוגים אחד כגון הא דר' אלעזר בר' שמעון (ב"מ פ"ד ע"ב) שקיבל על עצמו יסורי באורתא אמר להו אחיי ורעיי בואו בצפרא אמר להו זילו מפני ביטול תורה והוה מייכי ליה שיתין נמטי באורתא פי' היו מקפלין תחתיו במשכבו ס' לבדים ולצפרא נגדי מתותיה שיתין משיכלי דמי וכיבא פי' כמין עריבות קטנות מלאות דם כאב דם

לקוי שזבו ממנו משחין שבא עליו ולמחר עבדא ליה דביתהו שיתין מיני מאכל ואכלי להו וברי ע"ש וגם רבי כשראה שחביבין יסורין קבל עליה תליסר שני שית בצמירתא ושבע בצפרנא ומ"מ אמרו שם דיסורי דר"א בר"ש עדיפי מדרבי דאילו ראב"ש מאהבה באו ומאהבה הלכו דרבי ע"י מעשה באו וע"י מעשה הלכו באו ע"י מעשה דההיא עגלא דהוה קא ממטי ליה לשחיטה אזיל תליא רישיה בכנפיה דרבי וקא בכי א"ל זיל לכך נוצרת אמרי הואיל ולא קא מרחם ליתו עליה יסורין וע"י מעשה הלכו שריחם על בני כרכושתא ע"ש . ועל יסורין של אהבה אמר רבי יוחנן לא הן ולא שחרן עיין ברכות הנ"ל ובשביל שראב"ש קביל עליה היסורין אמרה ליה דביתהו לרבינו הקדוש דבמעשים טובים הי' ראב"ש גדול מרבי ע"ש בגמ' דאמרה ליה כלי שנשתמש בו קודש ישתמש בו חול .

ומבואר דביסורין של אהבה יש שני מינים אחד שמביא בעצמו עליו ואלו הם ממדרגה הגבוה ויש שמביאים לו מן השמים כדי להגדיל שכרו ואלו הם ג"כ מאהבה אבל פחות במדרגה .

ולא אוכל מלעבור מלהעיר דגם ביסורין של אהבה נחלקו בו רבותינו הגאונים ז"ל דעת הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהל' ברכות ה"ח נראה דס"ל דאין יסורין בלא חטא ואפילו יסורין של אהבה אלא מפרש את אשר יאהב ה' יוכיח והוכחה הוא נמי בכלל עונש אלא מה שאמר מאהבה היינו מאהבת הקב"ה לתת שכרו משלם מענישים אותו בעוה"ז על מעוט עונות שהוא על דברים שעל הרוב אין מענישים דעל הרוב העולם נדון עיין קידושין מ' לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו זכאי וחציו חייב עשה מצוה אחת הכריע עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות או לכפר עון אבותם עד יוצאי מצרים ועיין כ"מ שם ורמב"ם במו"נ ח"ג פי"זופכ"ד ובאגרות התשובה לחכמי קהל

מרשיליא ותלוי במחלוקת שבת נ"ה אי יש יסורין בלא עון ואי יש מיתה בלא חטא ואע"ג דאיתותב אביי מ"מ יש לומר דהלכתא כוותיה ועל יסורין בלא עון לא איתותב ר"א עיין תוס' פ' הקומץ וכן נראה דעת הרמב"ן בשער הגמול .

אבל דעת רבינו הגדול הבה"ג ז"ל הובא בתוס' ברכות מ"ו ד"ה מר דיש מיתה בלא חטא ויש יסורין בלא עון וכנ"ד חובת הלבבות (שער הבטחון פ"ג) וכ"פ רש"י ברכות ה' ועיין כ"מ דדעת הר"ף כדעת הבה"ג וכ"כ בש"ג וכ"כ תר"י ועיין מהר"ל מפראג לכ"ק זק' זצ"ל בס' נתיבות עולם נתיב היסורין פ"א כי נקראו יסורין של אהבה מפני שהקב"ה אוהבו ורוצה לקרבו אליו שמצד צדקתו ראוי למעלה עליונה ומצד החסרון הדבוק בחומר המונעו מזה מביא הקב"ה עליו יסורין כדי למרק הנפש ולסלק החומר שלו לזככו ולטהר את הפחיתות שבגוף כדי להביאו למעלה העליונה וכו' ועיין עינים למשפט ברכות ה' וברכות מ"ו ותבין יותר, שהאריך וביאר דברים בזה .

לפענ"ד נראה לכאורה עוד חילוק חדש והוא בין יסורין כראב"ש שהוא ביקש להביא על עצמו היסורים שאלו הם יסורין של אהבה לכ"ע ובאין אפילו בלא חטא, אבל יסורין שבאין לו מן השמים כרבי שע"י מעשה בא הרי מבואר הגם שנקראו יסורין של אהבה מ"מ ע"י חטא באו, איברא דברש"י שם נמי נראה דראב"ש שקבל עליו יסורין משמע שקבל עליו מחמת פחד ומורא החטא שאמרו שם ואפילו הכי לא סמך רבי אלעזר ברבי שמעון אדעתיה קביל עליה יסורי ופרש"י ואפ"ה דאמר ר"א בר"ש לעיל ספיקות שלכם כך לא סמך דעתיה אהכי מלבקש רחמים ומחילה ביסורין שמא חטא באחד מן הצדיקים נמצא דבאמת יסורין שלו נמי מחמת חשש החטא באו לו ולא יסורין של אהבה בלי חטא כלום .

ועיין ס"ח סי' תר"ה (אות ט"ו) א"ל בעוה"ז אנו יודעין מדרך הדעת שיש יסורים המגיעים לקטנים ולצדיקים מפני שיש להם תקנה בדבר זה לעתיד לבא שהן עתידין לקבל עליהן שכר טוב יותר מכשיעור הצער שאירע להם וכו' והכתובים אומרים אותו ענין למען עונתך ולמען נסותך להטיבך באחריתך (דברים ח' ט"ז) ונסיון זה מענין איוב שהעיד בו הכתוב כי הוא תם וישר וירא אלקים וסר מרע והתחיל להביא עליו היסורים קשים וחזקים וכו' כי יסורים המגיעים לו לאדם בעוה"ז יש בהם מה שמקבלים בתחלה על לא דבר אלא כדי שיזכו ויקבלו עליו גמול טוב ושכר גדול והוא הנקרא חנם כי המנוסה אינו חייב שיבא עליו .

ומהם מה שהפרעוניות ונקמה על עבירות שכבר קדמו הם והם בדרך החיוב ולא על חנם ע"ש .
ועיין עוד ס"ח שם סי' תקכ"ח מעשה בחסיד אחד שהיה בימי חמה שוכב על הארץ בין פרעושים ובימי החורף היה משים רגליו בכלי מלא מים עד שרגליו היו דבוקים בקרח ועיין מש"כ בספר הקנינים על קנין תורה ובקבלת היסורים ודו"ק .

גוף - אכילה וקבורה

↔ סיפור מקביל (מאותה תקופה) על גופות אשר לא הסריחו, הוא הסיפור על הרוגי ביתר. ראו בגמרא ברכות דף מח ע"ב: הטוב והמטיב ביבנה תקנוה כנגד הרוגי ביתר | הגמרא עוסקת בברכת 'הטוב והמטיב' שבברכת המזון. דאמר רב מתנא אותו היום שניתנו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו לקבורה

↔ ראו את דברי ר' צדוק הכהן מלובלין בנספח 1. ר' צדוק עוסק בשאלה מה היחס בין קדושת הגוף, ומהו היחס בין קדושה ובין אכילה. כחלק מזה- הוא מפרש סיפורי אכילה רבים, וביניהם את הסיפורים שלנו.

מקורו של **איסור הלנת מת** הוא בדברים פרק כא פסוקים כב-כג. עיינו להרחבה בפרשנים שם
↔ על חובת קבורת המת ראה במאמרו של אורן דובדבני 'מצוות קבורת המת'.

נגיד משהו על אגדה

כיצד מספרים סיפור? בין בבל לא"י

כבר ראשוני חכמת ישראל במאה ה-19 עמדו על כך שהטענה שריש לקיש היה ליסטים בעברו נזכרת רק בתלמוד הבבלי ואין לה זכר במקורות ארץ ישראלים. הבדל זה מאיר באור אחר את דמותו ופועלו של ריש לקיש בשני התלמודים. השבוע ננצל את פינתנו לעמוד על ההבדלים בין ארץ ישראל ובבל בתחום האגדה.

על אף שהאגדה היתה מצויה גם בבבל (כשליש מהתלמוד הבבלי הוא דברי אגדה), אין ספק שהעיסוק בה בארץ ישראל היה גדול בהרבה בזמן ובהיקף. רוב ספרי המדרש שבדינו הינם ארץ ישראלים. אל הסיבות לריבוי האגדה בא"י אולי עוד נקדיש פינה בהמשך. השבוע נתמקד בהשוואת דרך הטיפול באגדה בשני מרכזי התורה. אגדות רבות מובאות בספרות חז"ל בגרסאות שונות. נדבר 'יסודי' ובסיסי בהשוואה בין הגרסאות הוא ההבחנה בין מסורות ארץ ישראליות לבין אלו הבבליות. ההבדלים נובעים מפערי תרבות, ממגמות רוחניות שונות ולפעמים מצרכים חינוכיים ופוליטיים שונים.

את ההבדל המהותי בין הגישות, מעבר לסיבות חיצוניות - מתמצת האדמו"ר הזקן (בעל התניא):

תלמוד בבלי הינו בבחינת 'במחשכים הושיבני' והוא מלא קושיות ומחלוקות, ואילו תלמוד ירושלמי הוא אור ישר, . ואם כי גם בו מופיעה לפעמים קושיא, אבל התירוך לקושיה מופיע גם כן מיד ובלי ריבוי פלפולים. כך הוא הסדר גם בפנימיות התורה והסתירות באות לשם ברור והבנת העניינים בלבד, ואין בפלפול עניין כלל, כי פנימיות התורה היא עניין ישר . (ליקוטי שיחות, פרשת משפטים תשיד) .

יפה זלכה בספרה 'בעין אגדת הירושלמי' (נמצא בבית המדרש) מתרגמת הבדלים אלו בדיון ההלכתי, להבדלים בסגנון האגדות:

העמדת האגדות שבירושלמי ובבבלי אלו מול אלו מראה בבירור את היחס בין פנימיות הדברים ובין אופיים החיצוני... דרכה של האגדה שבירושלמי, שבאופן סיפורה היא חודרת היישר ללבו של האירוע המתואר, ללא הקדמות וללא מסקנות היא מצויה בפנים ברגע האמת... במילים מועטות או בתגובה בלתי מילולית כגון שחוק, זעזוע, ניגון... היא מכניסה אותנו ישר אל תוך תוכה של ההתרחשות ומפגישה אותנו עם פנימיותו של החכם... האגדה שבבבלי לעומת זאת, ממרחק של מקום וזמן... היא מסמנת מראש מטרה חיצונית- ערכית שאליה היא חותרת. לשם כך היא מפרקת את האירוע מפנימיותו, מכניסה בו גורמים חיצוניים הבאים לשרת את מטרתה... היא מתרגמת את עצם הסיפור למושגים, לעקרונות ... שיגדירו מטרות דתיות- מוסריות... כשסיפור האגדה מתואר מבפנים הוא נתפס ככוליותו ובאחדותו, ולכן הוא מוחלט פשוט וקצר... ואכן, בדרך כלל היריעה הסיפורית של האגדה בירושלמי קצרה מזו שבבבלי. לעומת זאת האגדה שבבלי מתאפיינת ברצון להגדיר ערכים מוסריים ואמוניים ברורים... היא מצרפת דמויות בעלי דעות שונות, מוסיפה מצבים... ויוצרת אווירה טעונה מבחינה ערכית ומחשבתית.

- מה יתרונה וחסרונה של כל גישה? מהי מטרת האגדה?

נספח 1 : ר' צדוק הכהן מלובלין- ישראל קדושים ה

ועיקר הקדושה הגמורה הוא כשהגיע למדריגה זו הגדולה שיוכל להשתמש בכל הנאותיו בקדושה בלא כוונה לגרמיה והנאת גופו, ורבינו הקדוש אמר על עצמו שלא נהנה באצבע קטנה עיין שם בתוספות שלא נכנסו מעדנים לגופו. ובעבודה זרה דלא פסק מעל שולחנו לא וכו' עיין שם בתוספות דיבור המתחיל שלא, שהוא להרחיב בני מעים לריבוי המעדנים. ובדיבור המתחיל צנון, נתקשו מההוא דכתובות ותירץ בדוחק שלשון שולחנם משמע דגם הוא אכל כן. וגם למה ירבה מעדנים כל כך לבני ביתו אם הוא לא חפץ ושאין ראוי וגם דמדמה לאנטוניוס :

אבל האמת כמו שקיבלתי וכן ראיתי אחר כך באיזה ספר דהפירוש כפשיטה ואף שהיה שולחנו מלא כל מעדני עולם מכל מקום הוא לא נהנה מזה כלל דהיינו דכל אכילתו היה בקדושה יתירה כמדתו דנקרא קדוש שהוא שלימות הקדושה להיות כל מעשיו והנאותיו לשם שמים ולא הרגיש הנאת עצמו כלל רק על דרך שאמרו (ויקרא רבה ל"ד, ג) בהלל לגמול חסד עם הדין אכסניא וכו' וקאי על אכילתו שהוא להחיות הנפש. ומתייחס אל הנפש כמו שנאמר במניעת האכילה (ויקרא כ"ג, כ"ז) ועניתם את נפשותיכם ונאמר ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ונאמר ואליו הוא נושא את נפשו ובישעיה (נ"ח, י') ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע. ובתהלים (ק"ז, ה' - ה"ח) נפשם בהם תתעטף וגו' השביע נפש שוקקה ונפש רעבה וגו' כל אוכל תתעב נפשם. ובמשלי (י"ג, כ"ה) צדיק אוכל לשובע נפשו לא ירעיב ה' נפש צדיק (שם י', ג) ועוד טובי. כי קשר הנפש בגוף הוא על ידי האכילה :

ובמגן אברהם (אורח חיים סימן ו' ס"ק ד') בשם האר"י דהנשמה נהנית מרוחניות המאכל וכו' עיין שם. הכוונה כמו שנאמר כי לא על הלחם וגו' כי על כל מוצא פי ה' וגו' וידוע הפירוש דרצה לומר מוציא פי ה' שבלחם כי בדבר ה' שמים נעשו וכל מעשה בראשית נברא במאמר ומוצא פי ה' ואותו מאמר היא המחיה ומקיים אותו דבר. ודבר זה הוא רוחניותו והוא המחיה את הנפש ועל כן נשמה יתירה דשבת פירש"י לאכול ולשתות דזהו עיקר חיות הנפש ובלשון חכמים בבבא בתרא דברים שיש בהם חיי הנפש יינות שמנים וסלתות והן ממצות עונג שבת לאכול משמנים ולחם משנה וקידוש היין. וידוע דבשבת כל מאכל האדם הוא בקדושה ואין בו פסולת והיינו מאחר שהכל מצוה. וזהו כח הנפש יתירה באכילה ושתיה דקולט הרוחניות מכל מה שאכל :

וזה הגמילות חסד עם נפשו שהוא אכסנאי גו ביתא שהגוף נקרא ביתא על דרך שאמרו לחרב ביתך וליתוב אושפיזך והגוף נשאר בעולם הזה דישוב העפר אל הארץ כשהיה וקברם בתימו בעולם הזה, אך הנפש העולה למעלה היא בעולם הזה אישפוזא ואכסנאי וגר בארץ. ומי שמרגיש הנאה גופנית הרי עושה לגרמיה והנאת גופו הגשמי שבעולם הזה אך הלל לא הרגיש הנאת הגוף אלא מוצא פי ה' המחיה הדין נפשא עלובתא (שזה עלבון גדול לה מה שהיא מתלבשת בגוף העכור והגשמי עפר מן האדמה עד שלא תשיג הרוחניות להחיות אלא דרך לבוש הגשמי של אכילה ושתיה דברים גשמיים) האכסנאות גו גופא על כן נקרא גומל נפשו :

וזה שאמרו גם כן , אבל הלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים. רצה לומר שלא הניח הנאה לשבת כשמאי כי הוא היה אוכל גם בימות החול על טהרת קודש להיות כל מאכלו בקדושה ורוחניות המאכל כבשבת וזה נקרא כל מעשיו לשם שמים כמו שכתבתי לעיל שמי שהוא כן אין צריך פרישות כי גם כל הנאותיו לשם שמים ולא לגרמיה. וזהו כל מעשיו גם מה שנראה כמעשה להנאתו היה באמת לשם שמים. ומי שהוא כך גם כל דברי הרשות שלו הכל קדוש ואין אצלו חילוק בין חול לשבת :

ונראה דעל זה רמזו בזוהר סוף פרשת קרח (קע"ט ב) לא זה שכינה מישראל ואפילו בשבתות דחול (ועיין בפרשת דרכים דף כ"ג עיין שם ובסוף ספר מדרש אליהו) רצה לומר מי שעושה חולו כשבת להיות כולו לה' תמיד שובת מכל מלאכות ימי המעשה ועובדין דחול, וכל עסקו רק בתורה ועבודת השם יתברך לשם שמים אין השכינה זה מכותלי לבבו לקדשו על ידי זה מלמעלה בקדושה היתירה על ידי השראת שכינה בקרב לבו שיראה בכל עניני עולם הזה איך כביכול שכינתו יתברך בתוכם והוא המחיה כולם והוא מה שמובא ברעיא מהימנא צו (ק"ט ב) דתלמיד חכם כיום שבת וכו' ונפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלכתא נפש יתירה דשבת וכו' והכי תלמידי חכמים בנוי דמלכא ומטרוניתא אתקריאו שבתות וימים טובים וכו' כל מה דעבד בר נש לשבתות וימים טובים אית למעבד לון וכו' :

וסיים שם וכגוונא דכל מאני בית המקדש אתקריאו קודש הכי כל אינון דמשמשי תלמידי חכמים אתקריאו קודש ותלמודין דרב דאינון לקבל איברין דגופיה אתקריאו קודש קדשים וכו' עיין שם, היינו דבאמת כל ישראל יש בהם קדושה כמו שנאמר קודש ישראל וגו', ולכולם נאמרהתקדשתם והייתם קדושים קדושים תהיו, וכל סדרי קדושה, שהרי כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא כדתנן ריש פרק חלק. וחלק זה הוא חלק הקדושה שבקרבו שאין לו שום הנאה מעינוגי וחמדות עולם הזה שזהו החלק של עולם הבא שהוא עולם שאין בו אכילה ולא שתיה כמו שאמרו בברכות שאין שם שום הנאה גופנית דעולם הזה כלל....

וזהו המתנה טובה דשבת שנתן הקדוש ברוך הוא לישראל אות ביני וביניכם כי אני ה' מקדשכם ולא עשה כן לכל גוי. ולאדם שטוב כר' פנחס בן יאיר שמטעימין לו מפרי מעשיו דעולם הבא בעולם הזה. זוכה לשפע קדושה זו תמיד על ידי שכבר התקדש עצמו

מלמטה בכל יכולתו שיהיו כל אכילותיו והנאותיו קודש לה'. וזה היה עסקו בפדיון שבויים. כי עיקר ההבדלה בין ישראל לעמים הוא על ידי הקדושה, שהם היפוך הקדושה. וכמו שאומרים בסדר הבדלות המבדיל בין קודש לחול וכו' ובין ישראל לעמים, והוא עצמו ההבדלה דבין יום השביעי לששת ימי המעשה ובין אור לחושך. והתחלת הכל ועיקרם הוא ההבדלה דבין קודש לחול שזהו עיקר כל ההבדלים שזה מסיטרא דקדושה ושייך להשם יתברך דקדוש אני ה' ודבק בו זה מסיטרא דמסאבא...

ורבי הוא רבינו הקדוש שהיה מלא קדושה בתכלית דלא נהנה מעולם הזה כלל, היה לו שניהם רוצה, ויש לו. וכפי הנראה היו שניהם משורש אחד משורש הלב ובית קודש קדשים שבדור כמו שכתבתי לעיל דאפשר שיהיה הרבה יחד, ושוב מצאתי כן בגלגולי נשמות להרב מנחם עזריה אות פ', דר' פנחס בן יאיר ורבי מניצוץ אחד. וכפי הנראה הוא מהאר"י. כי אין שם הוספת טעמים בדרושים כדרך הר' מנחם עזריה ורבו הר' ישראל סרוק. ואהניין דזכיתי לכונן האמת. ור' פנחס בן יאיר קשיש מיניה טובי דהרי היה חותנו דר' שמעון בר יוחאי רביה דרבי. וגם נפטר מקמי ר' שמעון בר יוחאי. כמבואר בזוהר בכמה דוכתי, ובאדרת האזינו. ור' שמעון בר יוחאי נפטר בחיי ר' שמעון בן גמליאל בעוד רבי קטן ולמד לפני חכמים כמו שאמרו בבבא מציעא (פ"ד סוף ע"ב) עיין שם ברש"י. ועל כרחך דהיה זה גם כן בילדותו של רבי והיה עדיין רבן שמעון בן גמליאל נשיא, ולא היה הוא ראש הדור עדיין כלל. בספר יוחסין (דפוס אמסטרדם רכ"ט ריש עמוד ד') תמה איך היה ר' פנחס בן יאיר בבית רבי, וכן הקשה שם (דף ל"א ב) איך היה רבי מאיר בחתונת רבי שמעון בריה עיין שם. ואין בזה תימא אם היה לרבי בית בפני עצמו ועושר גדול בפני עצמו ושישיא כבר בן עוד בחיי אביו והזקנים. ואף דר' שמעון היה הצעיר דרבן גמליאל הבכור והיה לו שני בנים גדולים ונשואים אינו תימא כלל ויש לומר דעדיין לא הגיע לימי בינה :

ואמנם בירושלמי פרק א' דדמאי (הלכה ג'), וריש פרק ג' דתענית (הלכה א') איתא גם כן עובדא דר' פנחס בן יאיר ורבי, ואיתא דרבי בעי למשרי שמיטתא, ועל כרחך דהיה כבר נשיא. ואם כן צריך לומר דר' פנחס בן יאיר ור' שמעון בר יוחאי האריכו ימים אחר ר' שמעון בן גמליאל. ומה שאמרו (בבבא מציעא שם) שאין לו אב ארבי אליעזר ברבי שמעון, לא דנח נפשיה כפירוש רש"י. רק שלא היה שם בשייבה עמהם. ונתמנה נשיא בחיי רבותיו לפי שהיה משלשלת נשיאים ובית דין והגיע לו הירושה. ומכל מקום לא היה גדול הדור אז עדיין :

ושם בירושלמי איתא לר' פנחס בן יאיר משנח רבי וכו' קראו רבי סתם משמע דהיה רבו, ונראה דהיינו בעניני קדושה. שלא מצינו שלמד לפניו הלכות בשום מקום, ואפשר שנעשה רבו באותו ענין שקיבל ממנו שלא להתיר שמיטה דהודיעו שקדושת הארץ לא בטלה, ודבר זה הוא לימוד גדול בעניני הקדושה, לדעת שאף עכשיו שהקדושה בהעלם גדול, מכל מקום לא בטלה : והוא עצמו מה שאמר לו בבבלי, ישראל קדושים הם שהודיעו דבר זה שבכל ישראל אף היותר פחותים יש קדושה, אלא שהוא בהעלם גדול אצלם. והיה אז ר' פנחס בן יאיר במעלת הקדושה, ראש הדור ובית קודש קדשים שבדור, והוא בעל הברייתא דסוף סוטה ועבודה זרה בסדר המדריגות עד תכלית הקדושה ועד רוח הקודש, לפי שהוא השיג כל המדריגות השלימות, ידע לסדרן וללמדן. ורבי אחר כך הוא שנקרא רבינו הקדוש. ואז עדיין לא היה בשלימות לגמרי דעל כן לא עלה בידו שיעוד אצלו ר' פנחס בן יאיר, דעדיין לא היה שוה אליו במדריגת הקדושה :

וזה ענין הפרידות לבנות, דבשבת (ק"ג סוף ע"ב) איתא, ותותר בימי רבי דאהוריירה עתיר משבור מלכא. ופירשו בתוספות מזבל בהמותיו כמו שאמרו בבראשית רבה זבל בהמותיו של יצחק ולא כספו וזהו דאבימלך. ומה שאמרו בהמותיו לא דוקא, ונקטו לשון הגמרא שם כיסתא לחיותא. ובבראשית רבה (ס"ד, ז') איתא זבל פרידותיו. ונראה דעיקר העושר בפרידות שהיו חשובות, ולא היו מצוים אלא בבתי המלכים כמו שנאמר בבני המלך גבי אבשלום (שמואל ב' י"ג, כ"ט), ובאבשלום, ובמלוכת שלמה (מלכים א' א', ל"ג). ובשבת מולאות של בית רבי, משמע דלא היו מצוים אלא בבית רבי לרוב עשרו, וכן בירושלמי פרק ח' דברכות (הלכה ה'), ופרק ח' דכלאים (הלכה ג') דאמר לדבי נשיאה כי זבניתי וכו' עיין שם, משמע דלא היו אחרים בישראל לוקחי פרידות זולת בי נשיאה :

ומצאתי בספר יוחסין (דף כ"ג סוף ע"ב) שהביא עובדא דרבי בבא מציעא שם, כתב ועבר קליה לקול הפרידות, הנה כתב במקום חיותיה דגמרא, פרידות, ורש"י שבת שם פירש אהוריירה, שומר סוסים ופרידות וזה עיקר, לא כמו שכתב בבבא מציעא שם, סוסים לבד. והפרידות עיקר העושר, כלשון הבראשית רבה. והיינו כי זהו נחלת גוים דענה הפסול הוא שהביא פסולים אלו. וישראל אסור להרכיב כלאים ואי אפשר שיוולדו בבית ישראל כלל רק שלקחו ממה שהרביע גוי :

ועל זה נאמר בריש פרשת עקב ברוך תהיה מכל העמים, לא יהיה בך עקר ועקרה ובבהמתך, היינו שיקח גם הברכה של כל האומות. כי על ידי התורה זוכין גם לנחלת גוים ועמל לאומים. וכל הברכות השייכות להם גם כן שהכל כלול בתורה שהוא דפוס כל העולם כולו. וכמו בשעת מתן תורה דגם שרי כל האומות נתנו להם נבזבזון מכוחם ומהשייך להם וכמו שמובא (זוהר ח"ג קצ"ב א) על פסוק וזרח משעיר למו וגו'. ולפי דאל אחר אסתרס ולא עביד פירין כל ברכת האומות הוא בדבר שאין עושה פירות כפרידות דלא ילדה כמו שאמרו בבכורות

ועל זה הוא רמיזות דברי ר' יהושע בן חנניא לסבא דבי אתונא, שם (בבכורות), כשאמרו ליה מלחא כי סריא, דשמעתי דהכוונה לברית מלח עולם דישאל שחשבו שכבר נתקלקלו ושמעתה הם הנבחרים. ועל זה רמז להם דהם הכודנייתא שאין עושה פירות כלל, ואי אפשר כלל לבחור בהם ועל כרחך דמלחא לא סריא. ועל כן כשברכם בברכת העמים אמר לא יהיה בך עקר וגו' שכשיבואו הברכות לך לא תקלטם כמו שהם אצלם עקורים מלעשות פירות, דבך לא יהיה עקורים כלל. וכשהגיע ליד ישראל בקדושה הוא בריבוי עצום, עד שזבל הפרידות עדיף מכסף וזהב המלכים. דכספו וזהבו דיצחק או דרבי, לא שייך להעריך עם כספו וזהבו של אבימלך ושבור מלכא שאינם מערך אחד כלל. דזה בקדושה וזה במסאבו. רק הפרידות שהם גם כן מדידהו, וגם כן לא הפרידות עצמן דמשבאו ליד ישראל טיהרו. רק זבל הפרידות הנשלח לחוץ ולקחם האהורייריה והרועים. ואף זה אחר שהגיע ליד ישראל ושרתה ברכת ה', היה יותר מכסף וזהב שלהם, וגמרא קרי לה ותותר, דזה הוי כמותרות :

ותחילה דרש שם ותותר בימי חזקיה והוא לא מצינו בו כל כך עושר מופלא בקרא, רק נראה הכוונה, שהיו לו מותרות מכפי הצורך לו. דהוא היה אוכל ליטרא ירק בסעודה, כמו שאמרו ואלף גפן באלף כסף לשמיר ושית יהיה, שלא היו צריכים כלום. דאלף הוא הכסף שבגבול, כמו שכתבתי לעיל, דהיינו כדי הצורך ולא מותרות, גם זה היה אצלם נחשב למותרות. ואחר כך דרש, ותשבע עליו, דזה נקרא רק שביעה ואין זה מותרות דיש צורך יותר גם כן. אבל דרבי הוא מותרות עושר עצום כזה. דגבי יצחק נאמר רק שהיו אומרים זבל וכו' ולא שהיה בפועל כן. ולפי שהוא שורש השפעת העשירות בעולם דמצפון זהב יאתה והיה כלול בו גם עושר השייך לעשו בעולם הזה. וגבי רבי היה בפועל האהורייריה וכו' וכבר נפרד מעשו, אלא שמכל מקום הרי מלאכי השרת השפיעו לו עושר כזה, שהוא היה לו כח בקדושתו להכניס גם כל המותרות אל הקדושה. דגם מה שנראה מותר בעולם, אף הוא מכלל ברייתו של עולם, ובזה הוא העלאת הנפשות הנראות כמותרות כמו שכתבתי לעיל :

ועל כן גם הוא היה דוגמת משיח כמו שאמרו בפרק חלק כגון רבי. ובמדרש איכה (ד', כ"ג) אמרו עליו רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותינו. היינו דמה שלא עלה בידו היה רק מפני עוון הדור ובשחיתותינו ושאר הדור זכאי, אבל הוא היה זכאי ולא מת, וכמו שאמרו בכתובות (ק"ג סוף ע"א) דכל בי שימשי אתי לביתיה. ולא כשמשון שחטא עצמו גרם ועל ידי מותרות הממון שקיבלה דלילה מהם הוא מה שכדי צרכה לא היה עדיין מכניס תאות יצר רע בליבה. רק הכניסו בה חמדת מותרות והיא הכניסה זה בשמשון לגרום קלקול למה שרצה לתקן אותם נפשות הנראות כמותרות בעולם שהיו תלויים בשערותיו ואשתו כגופו. ומה שהכניסו חמדה בלבה גרמו להכניס היא אחר כך בו. אבל אצל רבי נתייחס המותרות לאהורייריה ואצלו אף שהיה בגדר מותרות, הוא היה יכול להכניס הכל לקדושה :

ובימי ר' פנחס בן יאיר שלא הגיע עדיין לשלימות הקדושה ראה אצלו הפרידות לבנות המזיקות ואמר מלאך המות בביתו וכו'. ובודאי לא היה רבי קונה מזיק בביתו, וצריך לומר דהיו קונים הפרידות קטנות, דבזה היה ברכת הצלחה כשיוגדלו ויצליחו, ואז בקטנות לא היה אפשר להכיר עדיין הא דחיוורן ריש כרעייהו, דאחר כך היו מתלבנות. וזה שאמר מלאך המות בביתו. ואחר כך אמר לו שאין שום תקנה, אפילו להרגן אין יכול ואם כן אנוס הוא ומה יעשה:

וצריך לומר דהכוונה איך הזמין השם יתברך תקלה זו לביתו ואין דבר רע יורד מן השמים, ואם השפע מהשם יתברך לא היה נשפע מלאך המוות ודבר המזיק. ועל כרחך שיש בקרב לבבו עדיין איזה חמדה למותרות שמזה בא השפעה זו מצד היצר ולא מצד הקדושה. ועל כן נזדמן דבר המזיק ועל כן קרא לו מלאך המוות דהוא שטן הוא יצר רע הוא מלאך המוות כמו שאמרו בבבא בתרא ומאחר שהוא מסיטרא דיצר רע הוא עצמו מלאך המות, ונתלבש במלאך המוות לבוא לביתו דיורד ומסית תחילה בחמדה ואחר כך יורד ונוטל נשמה באותו דבר של החטא עצמו. כטעם חטאים תרדף רעה, הרעה והעבירה עצמה, דשכר עבירה עבירה והיא עצמה היא העונשת ונוטלת הנקמה :

ובאמת מה שאמרו דלא נעקרוניה ונקטלוניה משום צער בעלי חיים ובל תשחית, צריך עיון. כיון דקרייה מלאך המוות ומזיק פשיטא דרשאי לעקרו ולקטליה, ואין לחוש לצער בעלי חיים במקום שיש חשש צער בני אדם, ואפילו סכנה, וכן לא לבל תשחית, כבכל המזיקין דכל הקודם להרגן זכה, ואף על גב דההוא במועדין מתחילתן, ואלו יש לומר דאינן כמועדין, רק עלולין לכך ואין חיוב להרגן. מכל מקום אי חייש לכך עד דקראן מלאך המות, ודאי לא שייך בל תשחית להרגן. ונראה מזה גם כן כמו שאמרו דהוא בא ללמוד מזה, דגם רבי עדיין אינו בשלימות הקדושה כראוי ואינו רשאי ליהנות גם ממנו מדהזמין להשפיע לו השם יתברך דבר כזה. ועל זה אמר נעקרנייה ונקטלינייה, ורצה לומר דלכך נשפע לי להשתמש בו אחר שיעקרו או ליקטלינייה וליהנות מעורו. ושפיר אמר ליה דאיכא צער בעלי חיים ובל תשחית. ואפילו תימא לדחות איסורים אלו מפני חשש התקלה לאדם על ידם. מכל מקום לא היה להשם יתברך להזמין לך כאלה ושיהיה זה ברכת ה' שתהנה מהם אחר כך. ותצטרך לעבור אצער בעלי חיים או על בל תשחית. ועל כרחך השפעה זו שיצטרך לעשות על ידי זה דבר שאין רשאי הוא מצד היצר רע :

ולא נזכר שהשיב רבי על זה כלום, רק דהיה מבתש ביה וגבא טורא. נראה דהבין רבי דעדיין לא הגיע לתכלית הקדושה כר' פנחס בן יאיר. אבל ידע בנפשיה מכל מקום דהוא כלי מוכן לבוא לשלימות קדושה כמוהו. ואין אדם מגיע לשלימות מדרגתו מיד. ומכל מקום קיימא לן בכל מקום כל העומד וכו' דנידון מיד כפי מה שהוא עומד לאותו דבר. וכן האדם נידון על שם סופו כמו שאמרו

במשה רבינו ע"ה דניצול, דאמרו מלאכי השרת שעתיד לומר שירה או לקבל תורה ביום זה כדאיתא בסוטה) "ב ב (וכן בכמה דוכתי. וכן שמעתי על פסוק (שמות כ', כ"א) בכל מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, דאזכיר לשון עתיד, דבכל נפש שהקב"ה רואה שעתיד להיות הזכרת שמו יתברך בקרב לבבו ושישרה שכירתו יתברך בקרב, ועל כן הוא בלשון נעלם שהוא על העתיד דעתה נעלם. ואבוא אליך בהווה ובנוכח תיכף וברכתיך. אף עדיין הוא משוקע במה שמשוקע, מכל מקום השם יתברך מברך על שם העתיד. וזהו דמבתש ביה וגבא טורא, נראה דהוא לשון מושאל על איזה דבר המפסיק וחוצץ ביניהם, שנזדמן אז לשם שהבדילם מלדבר עוד מזה :

ובירושלמי דמאי (פרק א' הלכה ג') ודתענית (פרק ג' הלכה א') איתא שהקיפתו אש מן השמים, ודאמר רבי, אם לא זכה נשבע מינייה בעולם הזה, נזכה ונשבע מינייה בעולם הבא. ונראה לי נכון מה שכתב בקרבן עדה בתענית שם, שנסתלק באותו אש מן העולם עיין שם. ונראה דנחתא אשתא מן שמיא, היינו חולי אשתא וחום וקדחת שבאה לר' פנחס בן יאיר אז ונפטר מזה, ועל ידי זה לא יכול לדבר עמו עוד שיעודו אצלו. ושם איתא דר' פנחס בן יאיר אמר בני קרתא קרבין לי. בני דידי קרבין לי. ועיין שם בקרבן עדה והר' אליהו פולדא מה שפירשו, ולקוח מהיפה מראה. וליתא רק אמר תחילה לבני עירו בני קרתא קרבין לי רצה לומר קרבן אלי והקיפוני, כדי שלא יוכלו שלוחי רבי לבוא אליו. ולפיכך באו והקיפוהו. ואחר שהלכו מפני כבודו של רבי אמר בני דידי קריבו אתם אלי והקיפוני ולא תחושו לכבודו של רבי ועל זה נחתא אשתא. ואם יהיה כפשטיה אש מן השמים יהיה בני דידי הכוונה על המלאכים וקראם בניו דתולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים, ומכל מצוה נברא מלאך, ואמר לאותם מלאכים שהם בניו שיקיפוהו והמלאכים הם אש :

וכפי מה שכתבתי דרצה לומר חולי, יש לומר דקרא ליסורין בני על דרך שקראן ר' אלעזר ברבי שמעון בן בתו אחי וריעי (בהפועלים פ"ד ריש ע"ב). ולפי מה שכתבתי דנפטר מאותו חולי, נראה דהיה זה עונש על שלא עשה רצון רבי דמכל מקום הוא רצה לשם שמים. וכמו ששמע לשון נזכה ונשבע מינייה, דכוונתו שהזמינו היה כדי ליהנות מסעודה שתלמיד חכם מיסב בה, שהוא כנהנה מזיו השכינה והמהנה לתלמיד חכם כמקריב קרבן ומנסך יין על גבי מזבח וכמו שאמרו ביומא (ע"א סוף ע"א) ועל כרחק מינייה ועל ידו היה נשבע ונהנה מזיו השכינה. ואם כן אף דר' פנחס בן יאיר שלא רצה ליהנות גם כן כוון לשם שמים מכל מקום היה בכלל למס מרעהו חסד בדבר זה. ואפשר שאם היה שוקל זה היה לו לבטל רצונו מפני רצון של רבי. אבל באמת מאחר שהיו שניהם ניצוצין אחד אם ראה איזה חסרון ברבי היה לו להרגיש דודאי יש מעוון זה גם בו. דאם הוא כבר השלים נפשו, היה משלים גם כל הניצוצים השייכים לשורש נפשו, והיה גם נפש רבי בתכלית השלימות כמוהו :

ובאמת מה שהיה נראה אליו ברבי תחילה חמדה למותרות, היה זה לצורך תיקון אותם הנפשות מישראל המבקשים מותרות בממון, שזהו שורש נחש כמו שכתבתי לעיל שמזה בא לקול אותם הנפשות הנדחות משורש ישראל ושנראים כמותרות. ועל כן היה שמץ מחסרון כזה גם ברבי, והוא ירידה שלצורך עליה כשיתקנו יתקון חסרון זה גם בשאר נפשות ויתקונו גם אותן נפשות. ור' פנחס בן יאיר לטעמיה, דחשש שלא יגיע איזה חסרון אליו, אף שיומנע על ידי זה הטוב מזולתו. ובאמת ככהאי גוונא, יותר ראוי לחוש לתיקון האחר, ואמרינן ככהאי גוונא לאדם חטוא כדי שיזכה חבירך. ואדרבא זה יש להחשיב לחמדה ותאוה, שחושש רק לנפשו ולא לזולתו :

ועל כן כשנפטר ר' פנחס בן יאיר על ידי זה והבין רבי דהדין עמו ושהוא עתיד לתקן על ידי זה הכל ויגיע באמת לקדושתו של ר' פנחס בן יאיר. אף דמכל מקום לשעה דהשתא בעולם הזה לא זכה עדיין להגיע למעלתו, מכל מקום בטח שיזכה לעלמא דאתי להיות עמו במחיצתו, כאשר הם משורש אחד וניצוצין אחד כי עתיד להגיע לשלימות הקדושה :

ובתלמודין לא רצו להזכיר ענין זה, רק אמרו ברמז דגבא טורא בינייהו. ונראה דרומז גם כן למה שאמרו בהחליל צדיקים נדמה להם כהר. כי אותו דבר מועט של יצר רע, שיש אצלם שצריכים לנצחו, לגודל פחדם מהחטא ומהיצר שלא יחטיאם חס ושלום לעבור שמץ כל שהוא על רצון קונם, הוא אצלם כהר. ורצה לומר דמה שהבדיל ביניהם הוא עניני טענות של אותו הר הידוע לצדיקים. דר' פנחס בן יאיר חשש עליו, וגרם דנתפס גם הוא, וכמאן דאמר אין מיתה בלא חטא. וזה שאמר רבי בתלמודין, אם בחייהם כך וכו' עיין שם במהרש"א נדחק :

ולפי מה שכתבתי דנפטר אז שפיר שייך לשון זה דאם בחייהם כך שלא זכה להיות עמו יחד כי היה גדול מינייה, במיתתו על אחת כמה וכמה. והוא היפוך מה שאמרו בירושלמי כנזכר. והוא אית, דכפי מה שהיה אז לשעתיה דראה שעלתה לו לרבי פנחס בן יאיר שלא נהנה ממנו מסתמא הדין עמו דהיה גדול אז ממנו, ואם בחייו כל שכן במותו דגדול ממנו. אך לעולם הבא כשיבוא גם רבי לשם אחר שיגיע לשלימות מעלתו, שפיר יזכה להיות עמו :

ונראה דגם אחר כך עד פטירת ר' אלעזר ברבי שמעון לא היה עדיין רבי המיוחד בדור בקדושתו, ולא קרו ליה עדיין רבינו הקדוש עד אחר כך בסוף ימיו, אחר שקיבל עליו גם כן יסורין, שהרי אשתו דר' אלעזר ברבי שמעון שלחה ליה כלי שנשתמש בו קודם וכו' :

(בהפעלים שם) שקראתו חול לגבי ר' אליעזר ברבי שמעון. ודבר שאינו כלל לא נכתב בתלמוד. ועוד שגם הוא הודה לה וקיבל גם הוא עליו יסורין :

ונראה לי דגם ר' אלעזר היה מאותו שורש, ושלושתן שהיו גם כן בדור אחד היו שלושה ראשונים שבקומת הקדושה שבאותו דור בזמן שהיו שלושתן במעמד אחד בחיים. כידוע דכל קומה כלול מעשר, והם עשר קדושות דתנן בפרק א' דכלים בעולם וכן הם בשנה. דרך משל קדושת שבת ויום הכפורים ויום טוב וחול המועד וראש חודש הרי חמש קדושות מפורשות בתורה, וערב פסח שקדוש מפני הקרבת הקרבן בו ובכללו פסח שני. וכן זמני קרבן עצים לאותם משפחות וכדומה הרי שש. וחנוכה ופורים שהם קדושות מדברי סופרים הרי שמונה. וט"ו באב שהוא קדוש בקדושת יום טוב מצד המנהג, שיש כמה דברים שאינם לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים, רק מצד מנהג ישראל שהוא גם כן תורה :

וכן ט"ו באב דלא נזכר בשום מקום מצוה שיהיה יום טוב כלל, רק מה שסיפרו בסוף תענית) ל' ב (דלא היו ימים טובים לישראל כט"ו באב וכו' שנהגו בו ישראל יום טוב ומנהג ישראל תורה שהרי אמרו בו בגמרא שם אחר כך הרבה טעמים על שהיה יום טוב. וכולם טעמים למנהג לבד, שהרי לא אמרו שמפני כן צריך לעשותו יום טוב, אלא שבשביל כן נהגו כן. דשורש קדושתו הוא מצד המנהג לבד, ויש בכח מנהגי ישראל לקבוע קדושה באותו דבר הנהוג, כמו בדברי תורה :

והעשירית, הוא הקדושה שיש בכל ימי החול, בעת עסקו בתורה ובתפילה ובמצוות, שאין לך יום פנוי מהם. ורגע עשיית המצוה וכל שכן עסק בתורה וכן בתפילה, הוא קדוש לאלהיו ומכניס קדושה באותה שעה. והיא מושכת עמה שאר היום. דכמו דיום אחד בשנה חשוב שנה, כן שעה אחת ביום חשוב יום. וזהו גם כן בכלל שבת של חול, שלא זזה שכינה אותה שעה שמושך בה קדושת השבת, וזה המדריגה העשירית הכוללת כל ישראל שאפילו ריקנין שבישראל מלאים מצוות כרימון, כמו שהקדושה העשירית במקום הוא ארץ ישראל הכוללת לכל ישראל, שכולם נטלו חלק בארץ:

וכן יש עשר מדריגות גם כן בנפשות, כי כל דבר הוא בעולם שנה נפש, ושלוש ראשונות הם התלמידי חכמים הגדולים ראשי הדור, ושלוש אמצעיות הם תלמודי דבי רב, שלקבל איברין דגופא הנזכר לעיל מהזוהר (ח"ב כ"ט: רעיא מהימנא) שהם גם כן נקראים קודש קדשים היינו לגבי האחרים. לפי שהזרועות הם ענפי הלב. וגופא תמן ליבא שריא. ושלוש אחרונות, הם תמכי אורייתא ומשמשי תלמידי חכמים והמהנים תלמידי חכמים מנכסיהם. ואפשר דנגד היסוד ביחוד הוא המארח תלמיד חכם תוך ביתו, והמשיא בתו לתלמיד חכם. והעשירית היא מדריגה אחרונה דקדושה שישנה בכל ישראל קדושים אפילו בפושעי ישראל. דלעתיד שלא ידח ממנו נדח ויזכו כולם לעולם הבא שהוא עולם שכולו שבת קודש ואין שם עוד שום הנאה דעולם הזה, רק יושבין ונהנין מזיו השכינה. הרי יבורר שכולם קדושים :

ואף בעולם הזה יש בהם שורש זה, אלא שהוא בתכלית ההעלם ומכל מקום כל אחד יכול להגיע לזה אם ירצה גם בעולם הזה, כשישתדל כסדר המדריגות סידור ר' פנחס בן יאיר עד שיגיע לתכלית הקדושה העליונה כפי מדריגתו מצד שורש נפשו. והיינו שמי שהוא ממדריגה האחרונה אפילו יזכך נפשו ויברר עצמו עד שיגיע לשלימות הקדושה, שלא יכוין לגרמיה ולהנאת עצמו. היינו כפי מדריגתו לא נחשב זה הנאת עצמו ולגבי דידיה הוא תכלית הקדושה. אבל לגבי מדריגות הגדולות ממנו זה נחשב כחול, כי הרבה מדריגות קדושה יש, לאין קץ. ואפילו מי שהוא במדריגת קודש קדשים באותו דור, היינו כפי מדריגת אותו דור ואפשר עדיין שיהיה כחולי חולין לגבי דור אחר, וכדאיתא בירושלמי סוף פרק ו' דגיטין (הלכה ז'), רבי כד הוה בעי מקשייה אדר' יוסי אמר אנן עליבייא מקשיא על דר' יוסי, שכשם שבין קודש קדשים לחולי חולין כך בין דורינו לדורו של ר' יוסי :

ואף דיש לומר שהוא דרך עניויות ולחבבו לבד לפי מה שאמרו בשבת) נ"א א (דאלמלא ר' יוסי קיים, היה כפוף ויושב לפני רבי רק דמחבבין זה את זה, ובתוספות שם בשם רבינו תם דאחר כך הגדיל. ונימא דגם לענין הקדושה כן. ומה שאמרו בכתובות (ק"ג סוף ע"ב) אפילו ממך אין אמר ר' ישמעאל ברבי יוסי אפילו מאבא, אמר ליה לא תהיה כזאת בישראל. יש לומר גם כן לכבודו ולחבבו ומשום ענוותו אמר על עצמו דממנו אין. מכל מקום גוף הדבר אמת דיש דורות שהוא כן ודור המדבר הגדול מכל הדורות היא כקודש קדשים נגד כל הדורות כולם ואף הוא עדיין אינו כלום נגד דורו של משיח. שאז יבורר הקדושה דכל נפש פרטי מישראל. דאז יהיה תכלית תוקף הקדושה שאפשר למין האנושי שישג שמשם ילכו לעולם הבא ואי אפשר להשיג מדריגה יותר וכמו שאמרו בפרק שואל) שבת קנ"א ב (על פסוק (קהלת י"ב, א') ימים שאין בהם חפץ, אלו ימות המשיח שאין בהם וכו' ויהי רצון שנזכה ונחיה ונראה זה במהרה בימינו :